

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawa pacjenta. Granice autonomii pacjenta”

Sylvia Makowska | Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Gdański

Piotr Zieliński | Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Gdański

Słowa kluczowe:

autonomia pacjenta,
prawo medyczne,
prawa pacjenta

Keywords:

patient autonomy,
medical law,
patient rights

W dniach 15–16 kwietnia 2016 roku na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawa pacjenta. Granice autonomii pacjenta”. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Koło Naukowe Prawa Medycznego i Farmaceutycznego „Pro Humanae Vitae”. Wyżej wymieniona organizacja studencka, funkcjonująca od 15 kwietnia 2014 roku, prowadzi swoją działalność pod opieką naukową dr Urszuli Drozdowskiej, adiunkta w Zakładzie Prawa Cywilnego Uniwersytetu w Białymstoku.

Konferencja została podzielona na sześć bloków tematycznych. W pierwszym dniu wydarzenia odbyły się trzy panele, które poprzedziło uroczyste otwarcie, zorganizowane w głównej auli Wydziału. Głos zabrali przedstawiciele władz dziekańskich, Prodziekan ds. Nauki, prof. UwB, dr hab. Ewa Monika Guzik-Makaruk oraz Prodziekan ds. Studiów Stacjonarnych, prof. UwB, dr hab. Maciej Perkowski. Otwierający wydarzenie, w imieniu organizatorów, serdecznie przywitani gości przybyłych z wielu polskich ośrodków akademickich oraz życzyli owocnych obrad. Pierwsza sesja konferencji nosiła tytuł *Granice poszanowania autonomii pacjenta pełnoletniego nieubezpieczonego*. Wykład wprowadzający wygłosiła dr hab. Maria Borańska z Uniwersytetu Warszawskiego, która moderowała również pierwszy z paneli. Prelekcja pod tytułem *Amputacja kończyny: „chcę mieć lepsze nogi”* odnosiła się w głównej mierze do przypadku niepełnosprawnej modelki Victorii Modesty i ukazywała nie tylko prawne, ale także etyczne oraz społeczne kontrowersje, jakie wywołuje ten aspekt poszanowania autonomii pacjenta.

Kolejne pytania o granice autonomii pacjenta stawiali w swoich wystąpieniach studenci i doktoranci. Andrzej Girdwoyń z Uniwersytetu Warszawskiego wygłosił referat pod tytułem *Ulepszanie naturalnych zdolności człowieka. Pytanie o granice autonomii*. W panelu nie mogło zabraknąć zagadnień prawno-farmaceutycznych. Mgr Zbigniew

Więckowski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przedstawił referat pod tytułem *Leki cyfrowe jako ograniczenie prawa do przerwania terapii. Elementy problematyki adherence*. Wystąpienie mgr. Piotra Zielińskiego, doktoranta na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, zatytułowane *Zdrowie rodzące a autonomia prokreacyjna – szanse i zagrożenia*, stanowiło kolejny przyczynek do dyskusji nad autonomią pełnoletniego, nieubezwłasnowolnionego pacjenta. Panel zakończyło wystąpienie studentek – przedstawicielek gospodarzy: Emilii Świderskiej i Emilii Twarowskiej. Prelegentki zaprezentowały kolejne zagadnienia – ciekawe nie tylko dla prawników – w referacie pod tytułem *Problem poszanowania autonomii osób cierpiących na anoreksję*. W omawianej kwestii nie było proste do rozstrzygnięcia, czy możliwe jest w ogóle wytyczenie granicy między autonomią pacjenta chorego na anoreksję (głównie w zakresie nieprzyjmowania przez niego pokarmów) a ochroną życia i zdrowia. Pierwszy panel zakończyła żywa dyskusja z udziałem wszystkich prelegentów.

Drugą sesję Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawa pacjenta. Granice autonomii pacjenta” rozpoczął wykład dr Kingi Bączyk-Rozwadowskiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod tytułem *Prawo pacjenta do informacji – wprowadzenie do panelu*. Moderatorka sesji zatytułowanej *Poszanowanie granic autonomii informacyjnej* przedstawiła cywilnoprawne podstawy realizacji jednego z praw pacjenta. Omówione zagadnienia zostały rozwinięte w kilku referatach przygotowanych przez studentów i doktorantów. Mgr Przemysław Alkowski z Uniwersytetu w Białymstoku poruszył istotne kwestie związane z przywilejem terapeutycznym w referacie pod tytułem *Przywilej terapeutyczny w kontekście limes autonomii pacjenta*. Wystąpienie zatytułowane *Wyjątek terapeutyczny, czyli przekroczenie zakresu zgody pacjenta* przedstawiła Marlena Oleksiewicz z Uniwersytetu w Białymstoku. Katarzyna Kanałek z Uniwersytetu Jagiellońskiego poruszyła natomiast kwestie odpowiedzialności cywilnej w kontekście poszanowania granic autonomii informacyjnej pacjenta w referacie pod tytułem *Wyrażenie zgody a naruszenie obowiązku informacyjnego i odpowiedzialność cywilna*. Karolina Góralczyk z Uniwersytetu w Białymstoku wygłosiła referat o tytule *Prawo do żądania nieudzielenia informacji jako wyraz autonomii pacjenta*. Panel zakończyło wystąpienie Alberta Pielaka z Uniwersytetu Warszawskiego, w którym zwrócono uwagę na aspekty prawno-porównawcze. Referat nosił tytuł *Pełnomocnictwo zdrowotne – przegląd regulacji w obcych systemach prawnych*. Druga z sesji również została zakończona dyskusją, pytania kierowane do prelegentów zapoczątkowały wymianę poglądów.

W programie konferencji znalazły się zagadnienia nie tylko o charakterze cywilnoprawnym, ale również – między innymi – karnistycznym. Trzeci z paneli został zatytułowany *Poszanowanie granic autonomii pacjenta pełnoletniego nieubezwłasnowolnionego – perspektywa karnistyczna*. Moderatorem panelu był dr Tomasz Sroka z Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego wykład otwierający tę część wydarzenia nosił tytuł *Wprowadzenie do problematyki granic poszanowania autonomii pacjenta*

w perspektywie prawa karnego. Referat pod tytułem *Zgoda pacjenta na zabieg medycyny estetycznej w kontekście odpowiedzialności karnej lekarza* wygłosiła Sylwia Markowska z Uniwersytetu Gdańskiego. Mgr Iga Kalinowska-Maksim z Uniwersytetu w Białymstoku wygłosiła wystąpienie *Eutanazja – przestępstwo czy prawo do godnej śmierci?*. Prelegentka z pewnością pozostawiła słuchaczy bez jednoznacznej odpowiedzi na tak postawione pytanie, jednocześnie stało się ono asumptem do żywej dyskusji na temat granic autonomii w kwestiach zasadniczych. Kolejny prelegent, Mateusz Wiese z Uniwersytetu Warszawskiego, skupił się na zagadnieniach znajdujących różnorodny odbiór w społeczeństwie. W referacie pod tytułem *Dobrowolny przymus: prawne aspekty autonomii pacjenta transseksualnego* wskazał na brak rozwiązań ustawowych, które regulowałyby kwestie stanowiące materię jego wystąpienia.

Mgr Agnieszka Pośluszny z Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawiła referat pod tytułem *Granice autonomii praw pacjenta będącego osobą odbywającą karę pozbawienia wolności*. Autorami kolejnego wystąpienia części trzeciej konferencji byli Dominika Chrostowska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Łukasz Buczek z Uniwersytetu Szczecińskiego. Przedstawili oni referat pod tytułem *Środki zabezpieczające jako prawnokarna reakcja ograniczająca autonomię praw pacjenta*. Panel zakończyło wystąpienie mgr. Łukasza Pilarczyka z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu pod tytułem *Odpowiedzialność karna funkcjonariuszy Służby Więziennej za udzielenie pomocy medycznej więźniom wbrew ich woli*. Zwieńczeniem trzeciej części wydarzenia była dyskusja. Dzięki uprzejmości organizatorów integrację środowiska zapewniło wieczorne zwiedzanie Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

Drugiego dnia konferencji, 16 kwietnia 2016 roku, obrady odbywały się w sali Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Wykład wprowadzający do czwartej sesji zatytułowanej *Granice poszanowania autonomii vulnerable person* wygłosiła sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie, dr hab. Beata Janiszewska z Uniwersytetu Warszawskiego, będąca jednocześnie moderatorką panelu. Wykład pod tytułem *Poszanowanie autonomii pacjentów dotkniętych zaburzeniami psychicznymi* stanowił interesującą podstawę do pochylenia się nad różnorodnymi prawnymi kwestiami dotyczącymi tych zagadnień. Następnym wykładem wygłosił dr Błażej Kmiecik z Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, ukazując w referacie pod tytułem *Etyczno-prawne dylematy ochrony praw pacjenta szpitala psychiatrycznego* także praktyczne aspekty omawianej problematyki. Katarzyna Smyk z Uniwersytetu Wrocławskiego przedstawiła referat pod tytułem *Przymusowa hospitalizacja i leczenie psychiatryczne a autonomia pacjenta*. Zofia Goetz z Uniwersytetu Warszawskiego wygłosiła referat pod tytułem *Przymusowe przyjęcie do domu pomocy społecznej*. Następnie przedstawicielka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, mgr Katarzyna Rybarczyk, wygłosiła referat pod tytułem *Prawo pacjenta do samostanowienia a zapobieganie i zwalczanie gruźlicy*. Kolejny referat zatytułowany *Sytuacja osób ubezwłasnowolnionych częściowo w procesie wyrażania zgody na zabieg medyczny* wygłosiły mgr Agnieszka Wojcieszak

i mgr Katarzyna Arciszewska z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wystąpienie kończące panel – *Autonomia pacjentów szczególnie narażonych na wykorzystanie: małeletni, kobiety ciężarne, więźniowie, żołnierze zawodowi* – wygłosiła mgr Alicja Maliszewska z Polskiej Akademii Nauk. Panel zakończyła krótka dyskusja.

Granice autonomii pacjenta małeletniego – tak brzmiał tytuł piątego bloku konferencji. Wykład pod tytułem *Wprowadzenie do problematyki autonomii pacjenta małeletniego*, inaugurujący sesję, wygłosiła moderatorka panelu dr Agata Wnukiewicz-Kozłowska z Uniwersytetu Wrocławskiego. Wśród wystąpień studencko-doktoranckich pierwsza głos zabrała mgr Katarzyna Maria Zoń z Uniwersytetu Wrocławskiego, omawiając *Charakter interwencji medycznej a granice autonomii małeletniego pacjenta*. Problematykę transplantacji przedstawiła zaś mgr Anna Sporczyk z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w referacie pod tytułem *Autonomia małeletniego żywego dawcy w transplantacji*. Przedstawicielka gospodarzy Magdalena Boguszevska wygłosiła referat *Szczepienia obowiązkowe noworodków – problem braku zgody przedstawicieli ustawowych*.

Mgr Marcin Kozłowski z Uniwersytetu Łódzkiego jedną z kwestii dotyczących granic autonomii pacjenta małeletniego przedstawił w referacie pod tytułem *Brak zgody Świadców Jehowy na podanie krwi dziecku*. Panel zakończyło wystąpienie mgr Natalii Racewicz z Uniwersytetu w Białymstoku zatytułowane *Poszanowanie autonomii małeletniego w eksperymentach medycznych*. Zagadnienia dotyczące praw pacjenta małeletniego stały się zaczynem do bogatej i interesującej dyskusji, w której głos zabrali zarówno eksperci, prelegenci, jak i uczestnicy bierni konferencji.

Wydarzenie zakończyła sesja szósta, zatytułowana *Granice autonomii pacjenta w stanie terminalnym*. Wykład wprowadzający do problematyki poszanowania autonomii pacjenta w stanie terminalnym wygłosiła moderatorka tego bloku tematycznego, opiekun naukowy koła organizującego wydarzenie, dr Urszula Drozdowska. Mgr Krzysztof Michalak z Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawił referat *Tajemnica lekarska jako gwarancja autonomii pacjenta – krytyczna analiza dogmatyki*. Kolejny przedstawiciel krakowskiego ośrodka, mgr Jakub Grzegorz Firlus, przedstawił referat zatytułowany *Środki prawne w postępowaniu dyscyplinarnym lekarza jako gwarancja ochrony praw pacjenta*. Mgr Anna Białek z Uniwersytetu Jagiellońskiego skupiła się na tak zwanej uporczywej terapii. W referacie pod tytułem *Uporczywa terapia a prawo pacjenta do samostanowienia* rozważała problem etyczności utrzymywania przy życiu pacjentów terminalnie chorych. Marta Borówka, kolejna przedstawicielka Uniwersytetu Jagiellońskiego, wygłosiła referat pod tytułem *Prawne aspekty leczenia bólu u pacjentów w stanie terminalnym*. Mgr Malwina Gawrońska-Charzewska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika podjęła próbę przyjrzenia się prawnemu położeniu lekarza wobec autonomii pacjenta w stanie terminalnym – wygłosiła referat pod tytułem *Obowiązki lekarza wobec pacjenta w stanie terminalnym – próba analizy*. Mgr Marta Czech z Uniwersytetu w Białymstoku wygłosiła referat zatytułowany *Opieka duszpasterska w kontekście praw podstawowych człowieka*. Przedstawicielki

gospodarzy – Anna Dąbrowska i Katarzyna Jarnutowska – referatem *Testament życia – wyzwanie dla polskiego ustawodawcy* zakończyły ostatnią część konferencji. Dyskusja ukazująca różnorodne oblicze autonomii pacjenta w tej szczególnej sytuacji poprzedziła oficjalne zamknięcie wydarzenia przez organizatorów.

Druga Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawa pacjenta. Granice autonomii pacjenta” zgromadziła wiele osób zainteresowanych tą tematyką, nie tylko ze względów zawodowych czy naukowych. W charakterze prelegentów udział wzięli przedstawiciele dwunastu ośrodków akademickich z całego kraju, co stworzyło możliwość wymiany poglądów. Dla studentów – przedstawicieli kół naukowych prawa medycznego – niewątpliwie była to okazja do zdobycia wiedzy oraz szansa na postawienie pierwszych kroków na drodze rozwoju naukowego. Doktoranci zyskali natomiast możliwość weryfikacji wyników prowadzonych przez siebie badań. Referaty wygłoszone podczas konferencji były poświęcone różnorodnej problematyce. Wszystkie cechowały się jednak wspólnym mianownikiem – nawiązaniem do prawnych, etycznych oraz społecznych aspektów autonomii pacjenta. Uczestnicy wyrazili przekonanie, że pogłębiona refleksja nad prawami pacjenta i granicach jego autonomii jest obecnie bardzo potrzebna i wysoce zasadna. Można to odebrać jako zapowiedź kolejnych edycji białostockich refleksji naukowych.